

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ-СЕРІЙНОГО ВБИВЦІ

*Прокопов О.І.
Студент VI курсу
Хмельницького університету управління та права*

Вбивство є злочином, відомим з якнайдавніших часів, є найбільш суспільно-небезпечним видом злочинного посягання на особу. Правові норми, що накладають заборону на свавільне позбавлення людини життя, відомі ще з часів родового ладу.

Нерозкриті серійні вбивства, як правило, є результатом неякісного проведення слідчих і розшукових заходів на першому етапі розслідування. Вельми часто органи, що здійснюють досудове розслідування розглядають версію про вбивство як маловірогідну, що майже завжди приводить до втрати можливості повноцінного розслідування, зважаючи на втрату великої кількості часу, що пройшов з моменту порушення кримінального провадження до моменту початку обробки версії про вбивство.

Не дивлячись на те, що з питань особливостей серійних вбивств, опубліковано значне число робіт, дана тема не втрачає своєї актуальності.

Теоретичний аналіз наукових основ розпізнавання та розкриття серійних вбивств з певного часу все більше привертає увагу і вітчизняних, і зарубіжних

фахівців. Інтерес, що виявляється з боку вчених і практиків до даної проблеми, обумовлений загальносвітовою тенденцією зростання даного виду злочинів, їх особливої суспільної небезпечності, величезними труднощами, з якими стикається оперативно-розшукова та слідча практика при виявленні і викритті серійних вбивць.

На основі аналізу українських і зарубіжних літературних джерел та слідчої практики розглядаються різні точки зору з приводу визначення характерних рис особистості серійних вбивць і скоєних ними злочинів. Слід зазначити, що поняття серійних вбивств не можна розширювати до нескінченності, як це роблять деякі автори, відносячи до даних діянь самі різні види багато епізодних, множинних злочинів, що мають досить широкий спектр мотиваційної забарвлення [1].

Як показує практика, для вбивць в цілому не характерні малозначні конфлікти із суспільством, що і призводить до формування в оточуючих думки про ідеального чоловіка, чудового батька, прекрасного сусіда. Психіка вбивці орієнтована не на поступове виведення несвідомої енергії, а на одноетапний викид, що оминає сферу надсвідомого і свідомого. Саме тому переважна більшість вбивць не можуть реконструювати свій стан у момент скоєння вбивств. Здається, що подібний викид несвідомої енергії не є аналогічним механізмом заміщення, тому що останній зменшує вихід первісних інстинктів до соціально допустимих [4].

Важливим елементом є феномен «маски нормальності» вбивці, що пояснюється тим, що особливості його психіки дозволяють скинути весь вантаж несвідомої напруги в одномоментному акті, що призводить до зникнення передумов функціонування механізмів захисту психіки. Вбивця не докладає багато зусиль, щоб виглядати нормальною людиною після скоєння злочину, позбавлений вантажу інстинктів, він являє собою зразок психічно здорової, абсолютно врівноваженої людини [5, с. 14].

Вивчення специфіки ціннісно-моральної системи особистості злочинця є недостатнім для розкриття його психологічної сутності і відповідно виявлення причин злочинної поведінки. Тому, значним внеском у розвиток кримінальної психології є розпочата під керівництвом Антоняна Ю.М. спроба дослідження психологічних особливостей (рис) злочинців і їх окремих категорій.

Результати дослідження Антоняна Ю.М. дозволяють дати психологічний портрет злочинців і виділити характерні для них особистісні риси:

- погана соціальна пристосованість, загальна незадоволеність своїм становищем у суспільстві;
- низький рівень впливу морально-правових норм на їх поведінку;
- нездатність встановлювати контакти з оточуючими, невміння стати на точку зору іншого, подивитися на себе з боку [1].

Вбивці – це найчастіше імпульсивні люди з високою тривожністю і сильною емоційною збудливістю, які в першу чергу концентруються на власних переживаннях, а в поведінці керуються лише своїми інтересами [2, с. 128]. Таким чином, у вбивць відсутнє уявлення про цінності життя іншої людини, найменше співпереживання.

Серійні вбивці – це вбивці, які під час кожного епізоду скоїли більше ніж три вбивства, без очевидних на те мотивів. Вважається, що більшість серійних вбивць мають антисоціальні психологічні розлади, відносяться з байдужістю до страждань інших людей і з презирством до суспільних норм моралі, але дуже рідко страждають від чітко виражених психічних захворювань. Досліджуючи тему сирійних вбивств, можу зробити висновок, що серійні вбивства відрізняються від інших злочинів, та масових вбивств завдяки специфічним характеристикам злочинців та їх мотивації. Основою мотивації серійних вбивць є комбінація різних психологічних та сексуальних чинників. Одною з причин виникнення феномену у людини вважають почуття неповноцінності, неадекватності, які часто трапляються у жертв насильства та сексуальної експлуатації в дитинстві. Багато з майбутніх серійних вбивць походили з неблагополучних, бідних родин і подальші серійні вбивства були елементом своєрідної компенсації та відплати за приниження і насильство заподіяне щодо них в дитинстві. Іншою мотивацією є почуття влади, яку вбивця отримує під час скоєння злочину.

Таким чином серійні вбивства є сукупністю злочинів, локалізованих часом, простором і діями тієї самої особи або групи осіб. Тому їхня криміналістична характеристика містить інформацію, що відтворює обстановку, властиву тільки серіям злочинів, скоєних певними особами, на відміну від серійних злочинів, скоєних іншими особами.

Під психологічними особливостями особистості особи-злочинця (серійного вбивці) розуміють відносно стабільну сукупність індивідуальних якостей, що визначають типові форми поведінки. Характерні риси психологічної особистості серійного вбивці: погана соціальна пристосованість, загальна незадоволеність своїм становищем у суспільстві; низький рівень впливу морально-правових норм на їх поведінку; нездатність встановлювати контакти з оточуючими, невміння стати на точку зору іншого, подивитися на себе з боку [5].

Отже, характеристика особи злочинця, що вчинив серійне вбивство, може стати одним із заходів, що безпосередньо спрямований на виявлення і усунення причин та умов скоєння цих злочинів, запобігання їм та припинення. Виходячи з цього, у діяльності щодо попередження серійних вбивств слід зазначити такі напрями: виявлення і усунення (нейтралізація) обставин, які можуть обумовлювати скоєння вбивств; попередження реально можливих (в тому числі таких, що готуються) серійних вбивств і переходу на злочинний шлях певних осіб; припинення серійних вбивств, що скоюються та інші.

Науковий керівник:

***Професор кафедри кримінального права та процесу, к.ю.н.,
доцент Виговський Дмитро Леонідович.***

Список використаної літератури:

1. Антонян Ю. М. Психология преступника и расследования преступлений / Ю. М. Антонян, М. И. Еникеев – М.: Юристъ, 1996. – 338 с.

[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.criminal.сс/index.php?topic=75.0>.

2. Бочелюк В. Й. Юридична психологія / В. Й. Бочелюк– К.: ЦУЛ, 2010. – 336 с.

3. Горбулинская И. Н. Использование специальных познаний в процессе расследования серийных убийств: первоначальный этап расследования: автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс, криминалистика; оперативно-розыскная деятельность» / И. Н. Горбулинская. – Барнаул, 2007. – 22 с.

4. Зелинский А. Ф. Криминальная психология / А. Ф. Зелинский.—К. : Юринком Интер, 1999.—237с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.psyinst.ru/library.php?part=article&id=1070>.

5. Саінчин О. С. Криміналістична характеристика серійних вбивств: аналіз структури / О. С. Саінчин // Вісник. – 2012. – №8(27). – С. 11 – 14.